

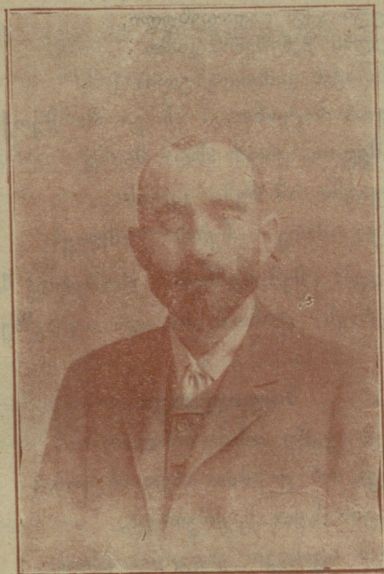

№ 4

ყოველკვირეული ჟურნალი

1907 წ.

მისამდებარეობის ადგილი.

კარლო ხოსროშვილი.

მისამდებარეობა

(ხუმრობა ერთ მოქმედებათ)

მოქმედება წარმოებს თაფრიდის სასახლეში.

პურიშკევიჩი

ეველანი აქ ვართ სრულად, მგონია,

აგენტების საშურადღებოთ

ბ. ბ. აგენტებს „ეკალის“ რედაქციის თხოვნა, რომ სვედრი ფულის გამოგზავნა დახედავდნენ.

ფულები უნდა გამოგზავნოს შემდეგი ადრესით: Тифлисъ; типография «Сорапань» Платону Гедвановичу Гачечиладзе

დროს შეუდგეთ ხელს საქმეს და ავირჩიოთ ჩვენ თავმჯდომარე, წესრიგი რომა არ დაირღვეს.

უმრავლესობა

ეველას თქვენს გონივრულ, ძვირფას მხსნაჯს, განა ვინა გვეყვას თქვენს უკეთესი!..

რა კი ამდენხანს თქვენ გიშრობით,
ახლა მოიძვეთ თავის ნათესი.

პურიშკევიჩი

მე თანახმა ვარ, რომა სამშობლოს
თავი შეგწირდ და ვგმოსხურა
და მას, დატანჯულს და დამცირებულს,
ვამკაცის ქუდი თავს დავსხურა.

უმრავლესობა

და გაუმარჯოს მეტრძღვამხანაგს—
ამ ჩუქი ღუშის ჩვენს თავმჯდომარეს,
თავდადებულსა მონარქისათვის,
ვისთვის ტრემლებს ღვრის მუღამ მღულარეს!..

პურიშკევიჩი

მაშ, ვერ ვამღერათ მრავალ-ქამიერ,
ვაქათ, ვადიდოთ მისი სხელი,
რუსთა კავშირი ვინც აყვავა,
სული ჩაუღვა, მოუწოდა ხელი.

უმრავლესობა (მღერის)

მრავალ-ქამიერ სიტყვებზე მისი,
ვინც მოიგონა სამი ივნისი,
მით დაგვიბრუნა ჩვენ ლუკმა ზირში,
თანაც გაგვხადა აქ მოსვლის დირსი!..

კრუპენსკი

(სიმღერის შემდეგ. არეულათ)

ას, თავმჯდომარეე, რა მოგახსენათ,
მე ღუბროვინა მკალია თვალში!..
უმისათ ფოფანს ჩვენსა ის გვიჯობს,
რომ გადავცვიინდეთ სულ ყველა წყალში!..

პურიშკევიჩი (გაკვირვებით).

ამას რას უფრობს ჩემი ურუბი!..
ნუ თუ ღიადრი ჩემი გაშეფა!!..
დღეს ღუბროვინა გვერდს არ გვიშეგნებს,
მით სისარულიც ჩვენ ჩავიშვარდა!..
ეგზომ სირცხვილი სატანტო ქალაქს!..
ვინ გაამავეს? სამშობლოს მისხელი?!
და მის მაგივრათ უნდა მოვიდეს
„ინოროდცების“ ვინმე დამცველი!..

ენისკ. ევლოლი (ბოლავს).

წმინდა რუსებო, ნუ თუ არ ხედავთ,

რომ ეს სასახლე სულ მოღათ ქანაობს?!.,
ქვეშ კი ტბა არის, სისხლის მორგეო
და ღუბროვინა შიგა ბანაობს!..

მემარცხენე

დიხ, ქანაობს, მაშ რა გეგონათ?
რომ იდგებოდა მკრათ ის მუღამ?
ახლათ ის დრო, რას ახრულდება,
რაც წამორომა ახლა იუღამ!..
თუ კი ზევიდან ცვიოდა ჭერი,
რომ გაესრისა, ვინც სიმართლე თქვა,
სამაგიერათ ახლა ქვევიდან
თავზარ-დაცემი ამოხეთქს რისხვა!..

პურიშკევიჩი (გაკვირვებული).

ეს მოღალატე საიდან გაჩნდა!..
კათრევეთ მალე, ამ წამში!..
განა არ გახსოვთ, მე და კრუშევის
როგორ კინწის კვრით გვაგდებდენ კარში?!..

(მიუბრუნდება ტიმოშკინს)

ას, ტიმოშკინო, რა არის გვა?!
ნუ თუ ამისი არც კი გტყვინათ?!
შენ არ ამბობდი: მოვსხეთ „კრამოლა“?
ეს ავანავი ხომ დაგჩენია!

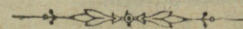
ტამოშკინი

(ძველი დავთარი უტირავს ხელში,
მხარზე კეტი აქვს გაღადებული,
შეშინებულსა შენიშენის გამო
ენა კარში აქვს გამოვლებული)
მე... მე... ბატონო... ან კი რა შეთქმის!..
ნებს მომეცით, რომ ახლა მაინც
გემო ვაგანო ამ ჩემი კეტის...
(თავმჯდომარე ნებსს აძლევს, ტიმოშ-
კინი მივარდება შემარცხნეს, რომელიც სწრაფათ
ფეხს გამოკრავს ტიმოშკინს და იატაკზე გაშხ-
ლართავს).

მილიუკოვი

ეს ყველაფერი იმის ბრადია,
რომ თქვენ არ გესმით რეაღისტობა;
რეფლიუცია სულ გაქრებოდა,
თქვენ რომ იცოდეთ კადეტთა ცნობა.
(სტენის უკანაიდან ისმის ხაღსას სმა);
ნუ თუ არ გვეო ტანჯავა აქამდი,
მო, გავიდაშქროთ ერთათ მტრისკენა...
(ისმის გრგვინვა და კიჟინა. ფარდა ხელ-
ნუკა კეჭება).

ჯინჭარი.

დეკემბერი

კამბარბურბი. სულიერ შვილს დეპუტატ ტიმოშკინს. გიგზავნი ლოცვა-კურთხევასა ჩემსა და აღვავლენ ვედრებასა ჩემსა ცათამღი დღეგრძელობისათვის შენისა, რამეთუ იხსნა უფალმან გარდახვეწილნი მუნით ჭეშმარიტნი ქრისტეს მიერ ძმანი ჩვენნი განსაცდელთაგან კრამოლნიკთათა და აღგიყვანა შენ, უწარჩინებულესი მონა თვისი, დასაჯდომელსა მას დეპუტატისასა ბჭობად საქმეთა კეთილთა და ბოროტთა. **ეპისკ. ევლოლი.**

კამბარბურბი. დეპუტატ ტიმოშკინს. სალამი შენდა, ამხანაგო! ნუ დაიყოვნებ, გამოეშურე აქეთ. ჭეშმარიტ დეპუტატთა კერძო თათბირზე ერთხმით წამოაყენეს შენი კანდიდატურა ღუმის თავმჯდომარის ადგილზე. მესამე ღუმა ჩვენია **პურიშკევიჩი.**

(საკუთარი კარგსაზნდენტისაგან).

პარიზი. ყველა გაზეთებმა გამოუშვეს დეპუტატთა არჩეული ტიმოშკინის ბიოგრაფია. იმედოვნებენ, რომ მესამე ღუმა ასეთი განათლებული და გამოცდილი პირის ხელმძღვანელობით შეძლებს რუსეთის გასაჭირიდან გამოყვანას.

პარიზი. აქაური კაპიტალისტები დარწმუნდნენ, რომ რუსეთის მესამე ღუმა წმინდა ხულიგანური იქნება. ამ იმედით ისინი ერთ მილიარდს კრედიტს უხსნიან რუეთის ხაზინას რევოლიუციის ლიკვიდაციის მოსახდენათ.

ახალი ამბავი.

როგორც ამბობენ, ჯოჯოხეთში ეშმაკებს განუძრახავთ იუმორისტული ჟურნალის „ტარტაროზის მათრახის“ გამოცემა და ხელმძღვანელათ აქედან მიუწვევიათ, რა თქმა უნდა დიდი ჯამაგირით, „ეშმაკის მათრახის“ ხელმძღვანელი ბ. „ეშმაკი“. ეს ამბავი დიდათ სამწუხაროა მთელი სამყაროს მკვიდრთათვის, რადგან გენიოსი „იუმორისტის“ მოშორება ერთობ დაეტყობა მსოფლიო იუმორისტულ ლიტერატურას.

თფილისში ხმა გავრცელდა, რომ ის ზომიერები, უცნობნი, უკიდურესი მემარჯვენენი, მონარქისტები და მათი მიმდევარნი, რომელ-

თაც პეტერბურგის დეპუტათა სააგენტო „ვიბორჩიკებთ“ აცხადებდა, ყველა უკიდურესი მემარცხენენი ყოფილან და მესამე სათათბიროს დღეებიც უკვე დათვლილი ყოფილა.

როგორც „გოლოს კავკაზა“ გადმოგვცემს ხულიგნების დეპუტატს **ტიმოშკინს**, პეტერბურგში წასვლაზე უარი განუცხადებია, ვი თუ იქ რაიმე „პრიკაშიკური“ წამომტეს და სოციალ-დემოკრატ დეპუტატებივით მეც ციხეში მიკრან თავიო.

ქუთაისიდან გვატყობიებენ, რომ იქაურ ბებია ქალს **მარია კობახიძეს** გაუხსნია ახალი კურსები, სადაც თურმე შეყვარებულთა თავიდან ასაცილებელ საშვალებას ასწავლის.

იქიდანვე გვწერენ, რომ **მარია კობახიძემ** ქუთაისში მშვენიერი ლაბორატორია გახსნა, სადაც ხინის სახით სხვა-და-სხვა საწამლავებს ამზადებსო. პირველათ მან ასეთი წამლის ზეგავლენა ფოთში სცადა და თავის სატრფო 15 წამში წუთისოფელს გამოასალმა.

როგორც დანამდვილებით გავიგეთ, სპარსეთის შაჰს სტოლიზინისათვის კონსტიტუციის უკან წაღების პროექტის გაგზავნა უთხოვნია.

როგორც ხმა დადის **ტიმოშკინს** სტოლიზინის მომავალი დეკლარაციის საპასუხოთ დიდი პეტიცია დაუმზადებია, რომლითაც პოლიტიკურ დამნაშავეთათვის სრულ ამნისტიას მოითხოვს.

როგორც გავიგეთ, ახლო მომავალში ტრამვაის ელექტრონის ტოკი დიდ გაფიცვას აპირობს. ადმინისტრაცია დიდ ფაცი-ფუტშია, რომ გაფიცვას ხელი შეუშალოს. ტრამვაის დირექტორს ეს ამბავი ბრიუსელში შეუტყობინებია

ჩვენს რედაქციაში შემოიტანეს ერთი საყურადღებო წერილი, რომლის შინაარსიც აქვე მოგვყავს: „ბ. ყიფიანო შენ შენის აფხანაკით გირჩევთ თავი დაანებოთ მაგ ახლათ აღებულს დვორს, თორემ როგორც წინანდელი მოიჯარადრე არტემა გავისტუმრეთ, თქვენც ისე გავამგზავრებთ. ოს აღექასა გადაეციო, რომ მაგას ერთი საქმეც ეყოფა და მეორეს ნულარ ეჩრება და შენც მოშორდი, შენც ერთი იკმარე. დღეიდან ერთი კვირის ვადას გაძღვეთ. 1907 წ. 10 ოკტომბერს“ ამ წერილის დამწერი უთუოთ შანტაჟისტი იქნება, ან მისი ამხანავი, თვარა ასე წერას ისე სად შეეჩვევოდა.

ბურჟუა და პროლეტარი.

ბურჟუა. რა საქმე გაქვს ჩემთან? ვინ მოგაგზავნა?

პროლეტარი. ამხანაგებმა მომანდევს გამოგიცხადო, რომ სანამ ჩვენი მოთხოვნები არ იქნება დაკმაყოფილებული საეცებით,—მუშაობას არ განვაახლებთო.

ბურჟუა. ხა, ხა, ხა, ხა... მერე ვისი იმედი გაქვთ? განა შიმშილი არ შეგაწუხებთ? ენახოთ, აბა რამდენ დღეს გაძლებთ, რამდენ ხანს იჯიუტებთ!..

პროლეტარი. მაშ ეს არის თქვენი პასუხი?

ბურჟუა. დიახ, დიახ, ეს არის! ხომ ხედავო, რომ თქვენ უჩვენოთ, უხაზაინოთ, ერთ დღესაც არ ვარგინართ! განა რა გაქვთ თქვენ, ან რის შემძლე ხართ, ასე დიდ გულზე რომ ხარო და უთავბოლოთ ბუნტობთ?! განა ვერ მიხვდით, ვერ შეიგენით, რომ ჩემი ალალით ირჩენთ თავს, ჩემი შრომითა და გამჭრიახობით თქვენც სამუშაოს შოულობთ და ლუკმა პური გაქვთ?! რა იქნებოდით თქვენ უხაზაინოთ? სულ შიმშილით დაიხოცებოდით! და თქვენ კი მადლობის მაგიერ აი რაეხს მიედმოედებით, აი რაეხს ჩადიხართ!.. აი დედასა, სად არის ძველი დრო, რომ თქვენ ერთი მაგრათ..

პროლეტარი. ძველი დრო გაგიფრინდათ და აღარც მობრუნდება. ის შავ-ბნელი ძველი დრო, როცა ჩვენ, მუშები, შეუგნებელი და შეუკავშირებელი ვიყავით, უკვე გაქრა, მოისპო სამუდამოთ. ჩვენი გონება ახლა საკმაოდ გაშუქებულია შეგნებით, განვითარებით, ჩვენ, მუშებმა, ზედმიწევნით შევისწავლეთ თქვენი, ბურჟუა ხაზაინების, ოინები, თქვენი მისწრაფება, თქვენი სულის კვეთება; ჩვენ უკვე შევიგენით ის ქეშმარიტება, რომ თქვენ, ბურჟუა ხაზაინები, ხართ ჩვენი სისხლის-მწოველი წურბლები, რომ თქვენ გასუქებული და გამდიდრებული ხართ მხოლოდ ჩვენი ოფლითა და შრომით, რომ ჩვენსა და თქვენს შორის გაუვალი უფსკრულია, რომ ჩვენ შეურიგებელი მტრები ვართ... ამისთვის ახლა ჩვენ შორის სამკვდრო-სასიცოცხლო ომი წარმოებს. ჩვენი ერთობა, ჩვენი სოლიდარობა იმისი თავდებია, რომ გამარჯვება ჩვენ დაგვრჩება, რადგან ჩვენი გატება ძნელია, შეუძლებელია.

ბურჟუა. განა ჩვენი, ხაზაინების, გატება კი ადვილია? ჩვენ განა ვერ ვისწავლეთ თქვენგანვე შეკავშირებისა და სოლიდარობის ძალა? მერე ვისი ერთობა, ვისი სოლიდარობა დაძლევს ფულიანებისა თუ უფულოებისა? განა

თქვენს გაფიცვებს ჩვენი ლოკალტები კისერს არ მოუგრენს?

პროლეტარი. ვერა და ათასჯერ ვერა! ჩვენი ბრძოლა სხვაა, თქვენი კი სულ სხვა: თქვენი კავშირი და სოლიდარობა ერთი მეორის კონკურენციის ნიადაგზე ადრე მოიშლება, ადრე დაისაქსება, ჩვენი კი არა. ჩვენ ბევრი ვართ და მასთან ყველა მებრძოლი, თქვენ კი შედარებით ცოტა და ყველა ლაჩარი; ჩვენს რაზმებს მუდამ დღე ემატება ახალი მებრძოლი, თქვენსას კი აკლდება.

ბურჟუა. თქვენ ის ვერ შეგიგნიათ, რომ ძალა ფულია და ეს კი ჩვენ გვაქვს. ფულს ვერ დაძლევს თვით ჯოჯოხეთის ძალაც კი, თორემ თქვენ ვინა ყრინხართ?

პროლეტარი. დიან, ფულის ძალა ჩვენც ვიცით, მარა ის უძლეველი როდია. შეგნებული, მეცნიერებით გაშუქებული დიადი იდეა ფულის ძალას მიწაზე დაანარცხებს; ეს მოხდება დღეს თუ არა, ხვალ მაინც.

ბურჟუა. რომავეთ, სულელობთ!.. რა იდეა ვარო, რის იდეა ვარო!.. ეს ყველაფერი მოგონილია მაწანწალა ხალხისაგან, რომელმაც თქვენ გადაგრიათ და დალუპვის გზაზე დაგაყენათ.

პროლეტარი. ხმ... გადარეული მაშინ ვიყავით, როცა ამ დიდებულ იდეას არ ვიცნობდით და უფიცობის მორევში ვცურავდით. ახლა კი ეს იდეა გვასულღმულებს, ის გვინათებს ეკლით დაფარულ გზას, მისი იმედით ვითმენთ ამდენ გაჭირვებას, ტანჯვა-წვალებას და დამცირებას. და ეს ასეც უნდა იყოს, რადგან მხოლოდ მას, მხოლოდ ამ დიად იდეას მივყავართ იმ ალტკმული ქვეყნისაკენ, იმ სანეტარო მდგომარეობისაკენ, სადაც არ იქნებიან არც მჩაგვრელები და არც დაჩაგრულები, არც ბატონები და არც მონები, არც ბურჟუა-კაპიტალისტები და არც პროლეტარები, არამედ იქნებიან შეგნებული, განვითარებული, თავისუფალი ადამიანები, ნამდვილი მოქალაქენი. ეს არის სოციალიზმის სამეფო, სადაც აღარ იქნება კერძო საკუთრება და შენ-ჩემობა, სადაც ყველა ბედნიერი და კმაყოფილი იქნება.

ბურჟუა. ფუქი ოცნება!.. ეს შეუძლებელია...

პროლეტარი. თქვენთვის და არა ჩვენ-

თვის. თქვენი, ბურჟუების, თავი ისეა ისტორიულათ მოწყობილი, რომ სხვაფრივ ფიქრი და წარმოდგენა არც კი შეუძლია. ჩვენთვის კი ყველაფერი ეს უტყუარია და მისი შესაძლებლობა ცხადი და აშკარაა. თვით ცხოვრებას, თვით რეალურ სინამდვილეს მივყავართ ამ გზით, რადგან სხვა გზა არ არსებობს. და ეს გზა ჩვენი ოცნების ნაყოფი, ჩვენი გამოგონილი როდია. ეს ისტორიული აუტოლებლობაა და ჩვენი სურვილით მისი წაღმა-უკუღმა შეტრიალებ-შემოტრიალება არ შეიძლება.

ბურჟუა. აი, ქვეყანა მაშინ აირია, თქვენ რომ გაგაფილოსოფოსეს ვილაცა ბაქ-ბუქებმა!.. აბა სადა გაქვთ ქკუა? შიშობით კუქი გეწვით და თქვე ხომ ეს თქვენი იდეა დღეს ვერ გაგაძლებთ? აბა მიირთვით რალაც იდეამიდეა არის? არა, მაგაების ლაპარაკს ჯობია თავი დაანებოთ და საქმეს მოკიდოთ ხელი, თორემ ბოლოს ინანებთ!..

პროლეტარი. დააკმაყოფილეთ ყველა ჩვენი მოთხოვნები და მაშინ ისევ გავაცოცხლებთ, ავამოძრავებთ თქვენს ფაბრიკას.

ბურჟუა. არ შეიძლება! ჩემი წარმოება ვერ აიტანს ზედმეტ ხარჯებს.

პროლეტარი. მაშ გაფიცვა გაგძლდება.

ბურჟუა. ჩვენც ლოკალტს გამოგიცხადებთ.

პროლეტარი. მაგასაც გაუძლებთ, მაგითაც არ გაეტყდებით.

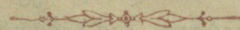
ბურჟუა. ნუ ჯიუტობთ, თორემ პოლიციას მიგცემთ, ჯარს მოგისევთ, გაგანადგურებთ!..

პროლეტარი. აი, მხოლოდ ახლა დგას ჩემ წინ ნამდვილი ბურჟუა!.. დიან, ვიცი, ეს არის თქვენი უებარი საშვალეობა, სხვა ყველაფერი კი მხოლოდ საფრთხობელია.

ბურჟუა. პოლიცია, ჟანდარმი, ჯარი და თქვენი ჯანი!..

პროლეტარი. იმათაც დაძლევს შეგნებული ერთობა! ჩვენ შიში არ ვიცით, რადგან „შიში ვერ იხსნის სიკვდილსა, ცუდია დაღრეჯილობა“.

დელიჟანდი

პროპინცია.

ოზურგეთი. ჩვენს ქალაქში ყოფნას არაფერი ჯობია ახლა!.. ვაჭრების სურვილი, რომ სიწყნარე და მშვიდობიანობა ჩამოვარდნილიყო, სავსებით ასრულდა. ბაზარში ახალგაზდების ქაქანებაც კი აღარაა, რადგან, თუ ვინმემ გაბედა ჩამოსვლა, ხელათ ციხეში აკრევიებენ თავს. ჯერ-ჯერობით სამი ციხეა ავსებული „კრამოლნიკებით“ და, თუ მარჯვეთ იმოქმედეს ადგილობრივმა მწევრებმა, ამ ერთ კვირაში მეოთხე ციხის გახსნაც იქნება საჭირო.

მოწინავე, „პროგრესიულ“ ვაჭრებს: სილ. ორაგველიძეს, მამა-შვილ იესე და გიორგი ჯინქარაძეებს და გრ. თენიეიშვილს ვიღაცა „ყაზილარებმა“ ბოიკოტი გამოუცხადეს. ბოიკოტს ქვეშე მყოფნი „კომიტეტს“ დაეძებენ, მარა მე მგონია, რომ ამით არაფერი გაკეთდება. აბა რა დასაჯერებელია, რომ ახლა ოზურგეთში და მის ახლო-მახლო „კომიტეტი“ არსებობდეს!.. ამ ვაჭრების ასეთი განძრახვა, სხვა არა იყოს რა, ადგილობრივი მთავრობის შეურაცყოფაა. როგორც მოგეხსენებათ, ადგილობრივმა ადმინისტრაციამ შინაურ დამხმარეთა შემწეობით დიდი ხანია მოსპო „კომიტეტი“ და გულმოსული ვაჭრები კი ამას იფიწყებენ. საჭიროა ამ „საზიზღარი“ სიტყვის: „კომიტეტის“ უადგილოთ ხსენების გამო მამა დავითმა ზემოთ მოხსენებული დასჯილი ვაჭრების სახლები აიაზმის წყლით მოასხუროს.

უხილავი.

სოფ. გოგიეთი (გურია). ჩვენი სოფელი, ვგონებ, თავის დღეში არ ღირსებია გაზეთში ჩაგდებას. ახლა კი ამას ის უნდა უმაღლოდეს ჩვენს ხალხისთვის თავდადებულ მემკვიდრე ნაოსი იორაიშვილს. ეს ის ნაოსია, რომელმაც იკისრა გოგიეთისა და მაკვანეთის დამშვიდება ღ „ბუნტოვნიკებიდან“ გაწმენდა. მისი მეცადინეობით ბარე ოცი კაცი გადაასახლეს ცივ ქვეყნებში და სოფელსაც წარმატება დაეტყო. ნაოსის ხალხისადმი სიყვარული იმ ზომამდე მივიდა, რომ ის, უკვე მოხუცებული და წელკავით ავითმყოფი, სტრაჟნიკათაც შევიდა, რა არის მთავრობასთან დაახლოვებით მეტი ზაფთი მიეცე თავ-ავდებულ „ყაძანებსო“, ესე ავი გლე-

ხებსო. ააშენა ღმერთმა მისი ოჯახი და მის გვარსაც ნუ მოუშალა მისი გასტრაჟნიკებუ-ლი თავი.

ჭყავშანელი.

სოფ. საჭილაგო. (სენაკის მაზრა) რედაქტორის რომ არ მეშინოდეს, ბევრ საყურადღებო ამბებს გავაგებებდი მკითხველებს ჩვენი სოფლის ცხოვრებიდან, მარა რედაქტორები თხოულობენ მოკლესა და მასთან საზოგადო ხასიათის წერილებს და რა ვქნა, ვრცლად რომ დავწერო, ნაგვის გოდორში აკრევიებენ თავს. მე რა ვიცი, რომელი ამბავი მიაჩნია რედაქტორს ყურადღების ღირსათ? მაგ. საღმრთო საჯულის მასწავლებლებელმა (რასაკვირველია მღვდელმა), რომ თავის მოწაფეს ხშირათ ყურმანში წაუთაქოს—რატომ გაგეცინა, როცა მე რიგიანათ ვერ ავიხსენი გაკვეთილიო,—ეს განა საზოგადო ხასიათის ამბავი არ იქნება? მე ისიც კი მგონია, რომ სულიერი პედაგოგის ამგვარი მოქმედება უფრო მეცნიერულია, რადგან შეიძლება ზოგიერთ მოწაფეს ტვინი ყურთან აქვს მიკრული და მასწავლებლის ღონიერ მუშტს შეუძლია ის თავის ადგილზე დაუყენოს. ამ გვარი მეცნიერული შრომისთვის, რა თქმა უნდა, მამა პედაგოგი ჯამაგირსაც კი თხოვს ხალხს და მისცემენ კიდევ.

რადგან შკოლიდან დავიწყე, მინდოდა ბარემ ჩემი „ქოტური“ ხმა აქაურ ოთხ-კლასიან შკოლის მასწავლებლებისთვისაც მიმეწვდინა, მარა ერთობ ღრმა, ე. ი. ჩინოვნიკურ ძილში არიან და არ მინდა ჯერჯერობით შევადვიძო. დაე იძინონ, ვიდრე ქოტი მეორედ უფრო ძლიერათ არ ჩაძახებს მათ ყურში. ესეც არ იყოს, გამიგონია—მღვდელი და ანგელოზი რომ ერთათ შეგხედეს, ჯერ მღვდელს უნდა სცე თავყვანი და მერე ანგელოზსო. მეც მწამს ეს და ამიტომ თავს ვანებებ მასწავლებლებს და მეორე, უფრო მსუქანი მღვდლის ამბავს მოგახსენებთ. თურმე ეს სულიერი მამა საცა კი მივა, ქელეხში, თუ აღაპში,—ყოველგან აგიტაციას ეწევა, რომ ორმოცის წირვა დიდი სასარგებლოა მიცვალებულისთვის და თან დასძენს: მე ვალდებული ვარ, ვინც ორმოცს არ მაწირვიებს მიცვალებულისათვის, ეს მთავრობას ვაცნობოვო. „შეგიძლია აცნო-

ბო მთავრობას, რომ მე წირვა-ლოცვის წინამდებელი ვიქნები, არ ვარ, არამედ ფულის გადახდისთვის, — უპასუხა ერთი მიცვალებულის შვილმა თავის მამის აღაპზე გამაძლარ მოძღვარს. კიდევ რაღაც მითხრეს, მარა ახლა არ მცალია, რკინის გზის პლატფორმისკენ მივდივარ. გზაზე პატივცემულ ცოლ-ქმარს უნდა გავუთარო და ვკითხო, თუ რა უყვეს ის საზოგადოების მიერ დადგენილი „პრიგოვორი“, რომლის შემწეობითაც ჩვენში რკინის გზის სადგურის დაარსებას ცთილობდნენ? ამბობენ, რომ ნიკოლაი პეტროვიჩმა ანდერძით ამ ცოლ-ქმარს დაუტია ეს ქალაქი; იმასაც ამბობენ, რომ თუ იმ ყუთში, სადაც ეს ქალაქი ინახება, მაგიერი ქალაქი არ ჩადევს, ისე ძალა ეკარგებაო, მარა ეს „მაგიერი“ ქალაქი ძალიან ძნელი საშოვარია თურმე ამ დროში, რადგან ზედციფრი 100 უნდა ეწეროსო.

ასიანმა გამახსენა ერთი ამბავი. ვილაცამ მითხრა, რომ ჩვენი ახალი მამასახლისი ორას მანეთს დახარჯავს, მთავრობა რომ არ დაამტკიცებდეს, რადგან არ უნდა მამასახლისობაო. ამ ამბავმა საღერღელი ამიშალა — იქნება მოვანერხო და ეს ორასა მანეთი მე ვიგდო ხელშიმეთქი, მარა ტყუილათ შევიწუხე თავი. თურმე ორას მანეთს მისთვის ხარაჯავს, რომ, რაც შეიძლება ჩქარა დაამტკიცოს მთავრობამ და დროზე ჯაჭვი ჩამოიკიდოს გულზე. ნაკლებს არც ძველი დახარჯავს, თავის ადგილზე რომ დარჩებოდეს. სადაც მამასახლისია იქ ხომ სტრატეგნიკებიც არიან ახლა და ეს ცუდიც არაა. მთელი ქვეყანა რომ აიკლოს „შინაურმა“ და გარეულმა მტრებმა, ჩვენ მაინც არაფერი გვიქირს, რადგან ჩვენი სოფლის ახალგაზდობა თითქმის ყველა სტრატეგიკებით მიდის და იმედია დაგვიფარავს.

კიდევ ვიცი რაღაცაები, მარა რედაქტორის შიშით ვეღარ ვებღავ თქმას და პლატფორმის დუქნებისკენ მივჩქარები. ვიცი, იქ ახლა გახურებული სმაა; იაშკაც იქ იქნება და კიდევ სხვები. მე გეტყვი, არ დამიძახებენ თუ? მეც გადავცხებ და გადავკრავ რჯულზე და შემდეგ ბანცალით გავყობი სახლისკენ.

ქოტი.

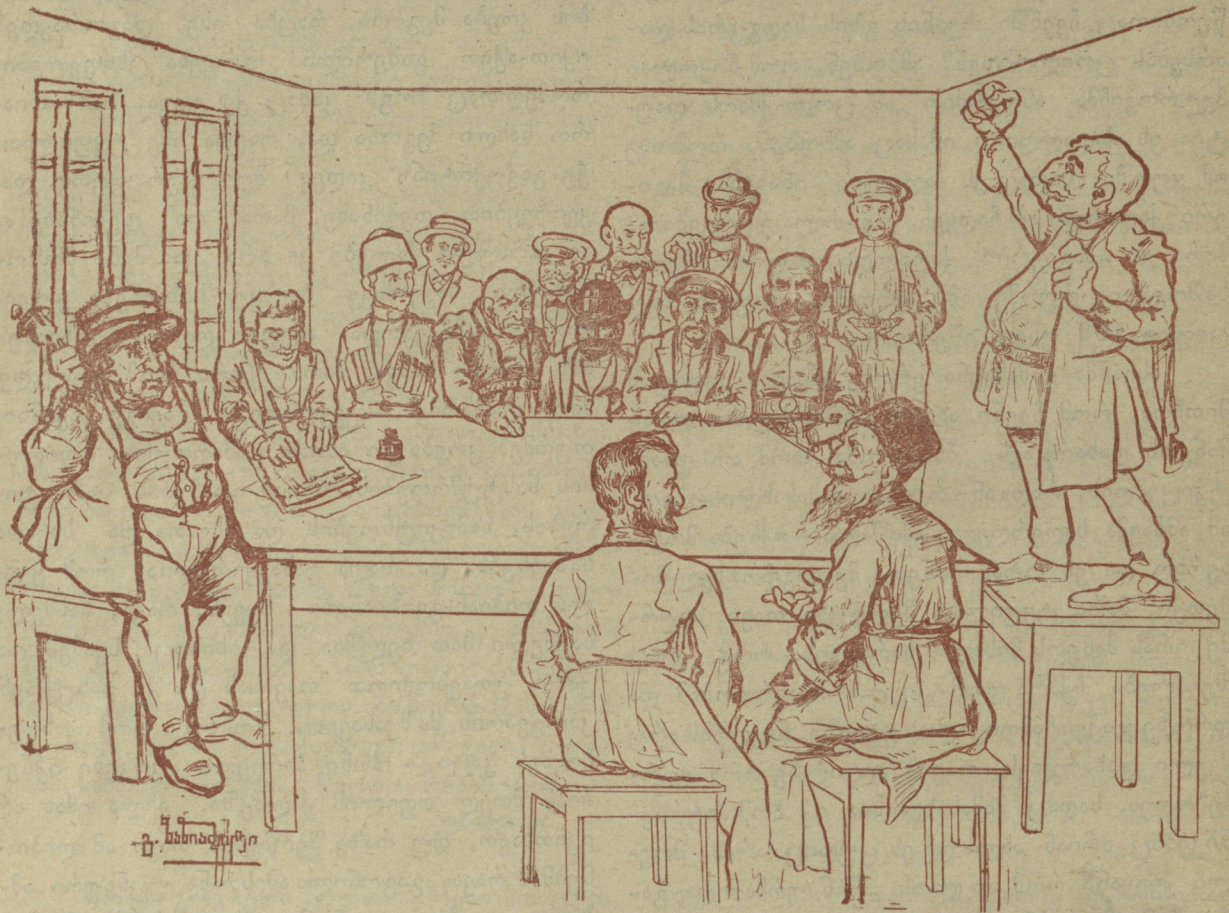
კვირიდან-კვირამდე

ლიპიანების კრება. ახალი „მამები“. ბაბილონის გოდლი. მატყუარა მასწავლებლები.

ფუ, ნეტაი არ მენახა აი კრება!.. არა, შიგ ოთახში კი არ ვყოფილვარ, ისე კარის ჭუჭრუტანიდან შევიხედე ცალი თვალით. ჯერ, შენ ხარ ჩემი ბატონი, ორსული ქალების კრება მეგონა, რაცხა ისე დაგორავდენ იქით-აქეთ გაბერილი ორფეხა ცხოველები, რომელთაც ზოგს კაბაც ქე ეცვა. სამშობიარო სახლი მეგონა და, რაცხა ისე ტყუილათ, ქე გავუქიტინე კიდევ მეორეჯერ უფრო დაკვირვებით. დევინახე, მარა რა დევინახე!.. აი ორსული ქალები კი არა, კაი შენი მოწონებული მაკე-მაკე ბურჯუა-ხაზინები ყოფილან!.. გამიკვირდა ამდენი ლიპიან-გვიზიანების ერთი ნახვა, მარა ყური რომ დავუგდე მათ ლაპარაკს, — ყველაფერი გავიგე. აქანაი, თურმე, კრება ქონებით გამართული თფილისის სასტუმროების, რესტორანების, ტრაკტირების, სამიკიტნოების და სხვათა და სხვათა ხაზინებს. და რაღა გასაკვირალია, რომ ყველა ლიპიან-გვიზიანები იყვენ. რაღა, სასმელსაქმელი მათ ხელშია და ისინიც სვავენ და ჰამენ უთავბოლოთ თავისას და ქე გასუქდენ კაი გვარის მაშკასავით. წონით რომ ვასდებოდეს კაცი, — ისინი პირველი კაცები იქნებიან მთელ თფილის ქალაქში. ახლა იმას არ იკითხავთ, თუ რაზე შეიწუხეს თავი ამ ლიპიანებმა? რაღა, გაგონილა ამისთანა უცნაური ამბივი, აი მათი ლაქიები რომ ბუნტობენ!.. გოუგრძელებით, შენ ხარ ჩემი ბატონი, ავგაროზივით აი უშველებელი ქალაქი და ჩამოუწერიათ თავიდან ბოლომდის სულ სხვადა-სხვა მოთხოვნები და ქე მიუბჯენიათ აღებისათვის გულზე!.. აგი მოგვეცით, იგი მოგვეცით, აგი მოგვიმატეთ, იგი მოგვიმატეთ, რადგან ჩვენ თქვენზე უკეთესი ბიჭები ვართ და კარგი სმა-ქამა არც ჩვენ გვაწყენსო, თვარა გავიფიცებით და სულ ავადებებთ ხელს ყველაფერზეო. მოდი და ნუ გასცემ, თუ კაი ბიჭი ხარ, იმათ პასუხს!... და აი, ლიპიანებიც ბჭობენ და თათბირობენ იმაზე, თუ როგორ დატუქსონ „კრამოლნიკი“ მოსამსახურეები. სკამზე

დგება ქართულ კაბაში გამოწყობილი ღიბიანი სომეხი და ხრინწიანი ხმით და მუშტების ქნევით ამბობს: „ვა, ხალხნო და ჯამათნო, ეს რა ამბავია ჩვენს თავზე!.. ჩვენივე ლაქიები, ეს ვილაცა ბიჭ-ბუჯა ღომი-ქამია იმერლები, ეს ყურუმსადები, ეს გიჟ-ვრაცები, ერთი უყურეთ, რაებს ჩადიან!.. ვა, დღემდის თუ კი ცხოვრობდნენ ნესტიან ოთახებში, კმაყოფილი იყ-

ლიან!.. ვა, მომატება რასა მიქვიან, უნდა მოვაკლოთ კიდევცა, რაც შიშიანობის დროს ძალათ გამოგვტაცეს ხელიდან. არა, გებნებით, ძმებო და ამხანაგებო, მომატება არ შავვიძლიან და რაც უნდათ, ისა ქნან!.. არ დაყაბულდებიან? იბუნტებენ? არა უშავს, გავაჩუმებთ!.. პოლიცია და მათი ჯანი!.. ვა, რაზბონიკებს ხელს ხომ არ დავაფარებთ, ხელმ-

შალვარტოვა

ხაზინების კრება.

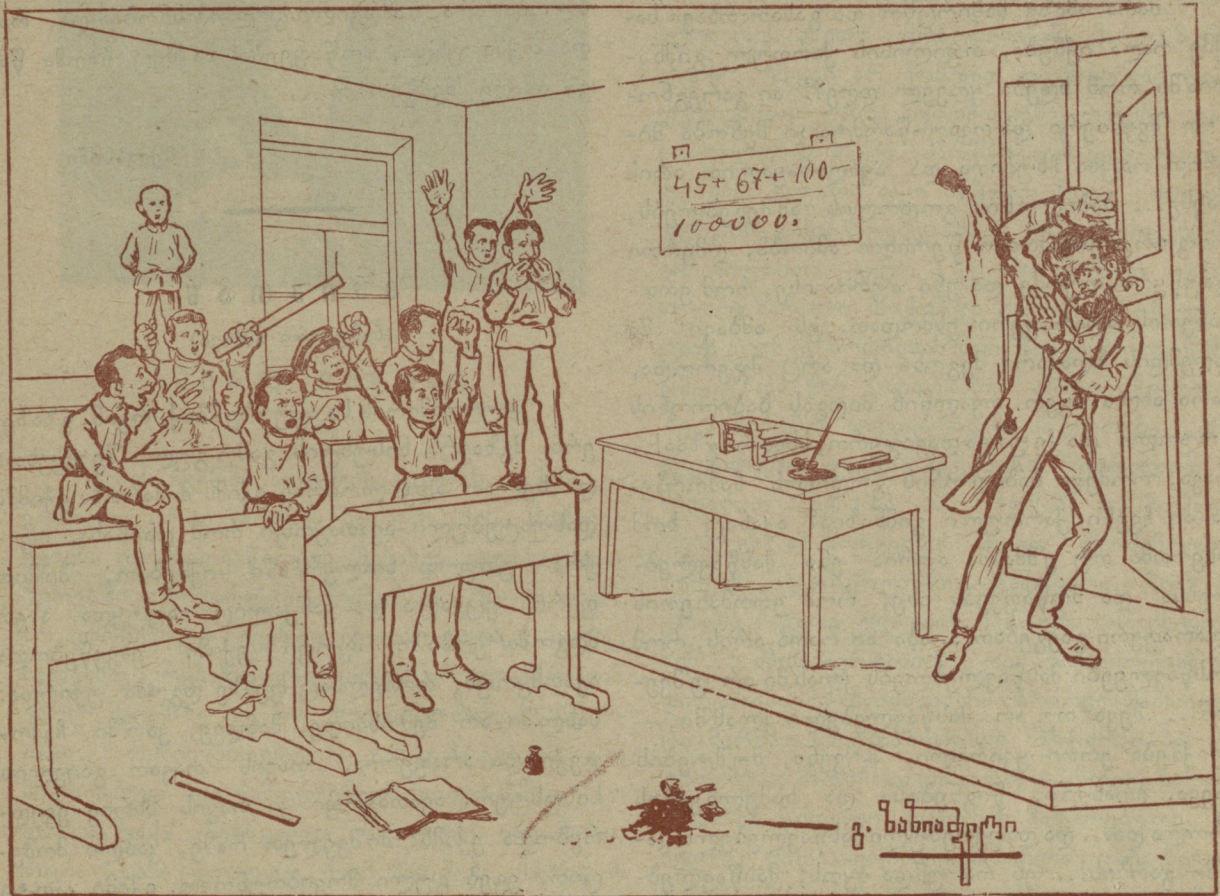
ვენ ნაყარ-ნუყარა პურის ნამტვრევებით, ნაბოლარა ბორში-ყაურმითა, თანაც ჯამაგირებს არ გვთხოვდნენ და პირ-აქეთ „ხალოგიც“ შემოქონდათ, ახლა რაღა დიდ-კაცობა დამტკიცეს, რომ ბატონურ ცხოვრებას მოითხოვენ?! ვა, ტუტუს, ჩვენმა ოჯახმა არ უნდა დიდ-კაცურათ ცხოვრება!.. უნდა, მაგრამა დრომა წახდა და ყაირათობითაც ძლივს გავდივართ იოლათ!.. არა, ძმავ, არ შაიძლება მომატება!.. ვა, ერთი ბისტის მომატებაც კი არ შავვიძ-

წიფის ღალატს ხომ არ ვიზამთ!.. ძირს ლაქიები, გაუმარჯოს ხაზინებს!.. ორატორი ხანგრძლივი ტაშის დაკვრით დააჯილდოვეს. კრებამ, რა თქმა უნდა, ერთხმით მიიღო ორატორის წინადადება და დაადგინა: „მივიღეთ რა მხედველობაში ვაჭრობის კრიზისი, გავითვალისწინეთ რა მოსამსახურეთა მოთხოვნების უსაფუძვლოება, დავადგინეთ გამოეცხადოს მთრუსული ატკაზი. თუ გაიფიცონ, დაუყონებლივ პოლიციას გადავცეთ გასასწორებლათ და

ქუის სასწავლოთ“. ცხადია, სამკვდრო-სასიცოცხლო ბრძოლა გაიმართება და საშინლათაც მოიჯაყებიან ღიპიანი ხაზაინები.

მარა ღიპიანებზე უფრო მოჯაყვის ქალაქის ახალ „მამებს“ უნდა ეშინოდეთ. ძველები მიტომ გადააყენეს, რომ არ ვარგოდენ და ახლები მიტომ დააყენეს, რომ ამათგან უკეთე-

ყველა ქუჩები. ეგერ ამოორებულ ფოთს ელექტრონი აფრქვევს თავის ციმ-ციმა სხივებს და აი ჩვენი სატახტო ქალაქი ქიჩაყურყუმებულ-ჩაბნელებულია!.. სისუფთავეს თუ იკითხავთ, ამ მხრით ჩვენს ქალაქს „აზიურს“ ეძახიან და მართალიცაა. მარაალია, აქ ქალაქის შკოლების რიცხვი მცირეა, უმაღლესი-სასწავლებელი სულაც არაა, სახალხო სახლები, იაფ-ფასიანი

გ. შაშვილი

ქართულ გიმნაზიაში.

სობას მოვლიან. მოვლიან რას? რა თქმა უნდა, ქალაქის გაუმჯობესობას და დაწინაურებას. აი თფილისი ქვა გვარიანი კაი ქალაქი, მარა არც იმდენი, ზოგიერთებს რომ გონიათ. ავიღოთ მაგ. ქუჩები, რასა გავს? ასე გვეგონება მტკვარს გადმოუვლია, წაუღეკავს და ქერები დაუყრიაო. ეს კიდევ არაფერი, ღამე რომ კისერს არ მოიტეხდენ ამ ამოჩრილ წვეტიან ქვებზე... ელექტრონს ვინლა ჩივა, ნავითით რომ ხეირიანათ იყოს მაინც განათებული

სასადილოები, უფასო სამკითხველო-ბიბლიოთეკები ან სულ არაა და ან ძლიერ ცოტა, მარა ოდესმე ხომ კი იქნება მაინც. და ეს „ოდესმე“ ჩვენმა ახალმა „მამებმა“ უნდა მოახლოვონ, თუ მართლა ისინი ახლები არიან და არა ძველები ახალ ქურქებში. დიახ, ოდესმე ყველაფერს ეშველება რამე, მარა ამ ბინების საოცარ და უსინდისო სიძვირეს როდის უნდა ეშველოს, — ეს კი აღარ ვიცი. მე მგონია, აქ რაღაცა სხვა პოლიტიკას უნდა აწარმოებდენ

ბურჟუა სახლის პატრონები, თვარა ასეთი სიძვირე სხვანაირათ არ აიხსნება. შეიძლება მთავრობასთან აქვთ შეკრული ბლოკი, რომ სახლის ქირის უზომოთ აწვეით ღარიბი და მასთან ერთათ „კრამოლნიკი“ ხალხი სულ გაძეონ ქალაქიდან. ეს ჭკუაზე ახლოს არის და ახალმა „მამებმა“ თუ ყურადღება არ მიაკციეს ამ საკითხს,—ძალიან გაითათხებიან...

მარა ამაზე სასირცხო და გასათათხავი საქმე რაღა იქნება, თფილისის ქართულ გიმნაზიაში რომ ხდება ყოველ დღე?! აი გარეგნობით შეენიერი და თვალ-წარმტაცი შენობა შიგნით რაცხა ჩხუბითა და აყალ-მაყალით არის საესე!.. ბაბილონის გოდოლის ამშენებლებს, როგორც საღმრთო წერილი ამბობს, ღმერთი გაუწყრა თურმე და ენა აურია ისე, რომ ერთმანეთის აღარათფერი ესმოდათ. ეს ამბავი მე დღემდის ზღაპარი მეგონა და არც მჯეროდა, მარა ახლა აგერ თვალწინ მიდგას ბაბილონის გოდოლი და ქეუნდა დავიჯერო, სხვა რა გზაა!.. რავა, რომელ ბაბილონის გოდოლს ჩამორჩება აი ჩვენი ქართული გიმნაზია? აქანაც ხომ ღმერთმა თუ ეშმაკმა აურია ენა მასწავლებლებსა და მოწაფეებს ისე, რომ ერთმანეთის აღარათფერი გაეგებათ!.. აბა აი რაღა არის, რომ მოსწავლეები მასწავლებლებს კლასში არ უშვებენ!.. შვეა თუ არა მასწავლებელი კლასში,— შეიქნება ერთი ყვირილი, შტვენა, მუშტების ქნევა, ბრახუნი, წიგნებისა და სამელნეების სროლა და... და დაფეთებული მასწავლებელი კარში გარბის!.. ეს რა უნდა იყოს, მასწავლებლების ცემა-ტყეპაც რომ არ იცოდენ თავადურათ ამ ახალგაზდა თავადებმა. ვინ არის მტყუანი და ვინ მართალი,—ეს რა ჩვენი საქმეა, მარა, გიმნაზიას რომ გულშემატკივარი პატრონი ყავდეს, ის კი მოიკითხავს ამას.

ვინაა კაცი, თვარა ისიც კია მოსაკითხავი, თფილისში ამ ბოლო დროს მატყუარა მასწავლებლები რომ გამრავლდენ. ააშენა ღმერთმა მათი ოჯახი, ღარიბ მოსწავლეებს დიდ შეღავათს აძლევენ, რადგან თვეში 50 კაპ. მანეთის მეტს არ ახთევენებენ და გიმნაზიის უკანასკნელი კლასისათვის ქე ამაზადე-

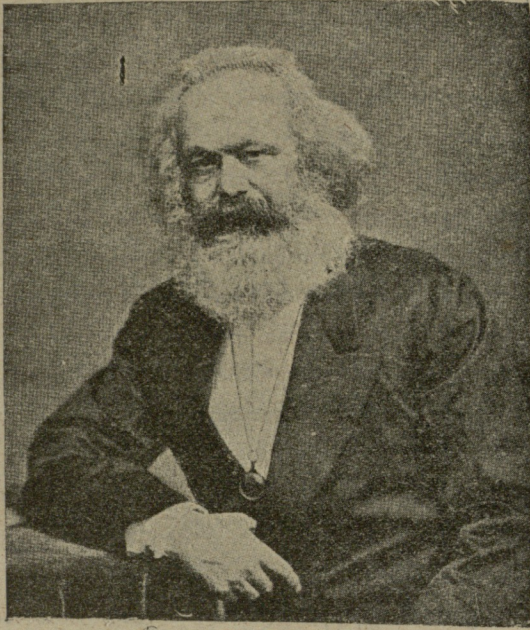
ბენ. მარა სამწუხარო ისაა, რომ ამ სიკეთეს ის მასწავლებლები შვრებიან, რომელთაც მასწავლებლობის არათფერი გაეგებათ და ისე, ამა თუ იმა გარემოების მეოხებით, იძულებული არიან ძალათ იმასწავლებლონ. სხვა მასწავლებლებიდან ისინი კიდევ იპითაც განსხვავდებიან, რომ ხელწერილს აძლევენ მოსწავლეებს—ამა და ამ კლასში უსათუოთ და უექველათ დაგაქერიებ ეგზამენსო. ეს მასწავლებლობა არა, ნამდვილი გულთმისნობაა და, რაღა თქმა უნდა, მოწაფეების საქმეც წალმა წავა იმათი შემწეობით...

ბელახინი.

მ კ ი მ თ ა ნ .
(ნამდვილი ამბავი)

კიურდაპირის საღგურზე (ბაქ. რკინ. გზაზე) ერთ მგზავრს სისუსტის გამო გული შეუწყუხთა და ხელათ აღვილობრივ ექიმს მიმართა. ექიმმა დასუსტებული ავთამყოფი რომ დაინახა, იფქრა—უთუოთ ხოლერიაანი იქნებაო, შიშით ფერი ეცვალა და კანკალიც აუტყდა. ასეთ მდგომარეობაში მყოფი ექიმი ეხვეწებოდა ავთამყოფს, რომელსაც ფეხზე დგომა უქირდა: სახლში არ შემოხვიდე, მანდვე, კარში, ჩამოჯექი და არათფერია, თავის თავათ გაივლის სისუსტეო. ავთამყოფი კი თავის მხრივ ევედრებოდა ექიმს: მიშველეთ რაქე, კაპლი მომეცით, ეგებ გული მოვიბრუნოვო. ექიმი ცოტა გონზე მოვიდა, შევარდა სახლში და გამოიტანა „ცხოვრების კაპლები“ ანუ კარბოლოს სიმყავე და დასალევათ მიაწოდა. ავთამყოფმა სუნით იცნო, თუ რა კაპლებიც იყო ეს, მოიკრიბა უკანასკნელი ძალ-ღონე, მოკურცხლა თავის გადასარჩენათ და თანაც ექიმს მიაძახა: მაგისთანა კაპლები თვითონ თქვენ მიირთვიოთო.

ჯინჭარი.

კარლ მარქსი.

დღეს ჩვენში თითქმის ყველას აქვს გაგონილი კარლ მარქსის სახელი. მისი პიროვნებისა და მოღვაწეობის შესახებ ჟურნალ-გაზეთებში მუდამ-დღე წერენ და მსჯელობენ. არ დარჩენილა ჩვენში ისეთი კუთხე, სადაც სახალხო კრებაზე ორატორებს არ ელაპარაკონ კარლ მარქსზე და მის მოღვაწეობაზე. ამნაირათ, მარქსის დიდებულმა სახელმა გაიკაფა გზა მიყრუებულ და ჩამორჩენილ სოფლებშიაც კი და გააშუქა სიბნელით მოცული არე-მარე. რალა გასაკვირალია, რომ მარქსის სახელის ხსენებაზე შეგნებულ მუშას სიხარულით გული აუტოკდეს და სახე გაუბრწყინდეს!

რით გაითქვა მარქსმა სახელი? რა გააკეთა მან საიმისო, რომ ყველა ქვეყნის მუშები თაყვანს სცემენ მის სახელს? ამის სავესებით დაფასება ძნელიცაა და ამ მოკლე წერილში არც შეიძლება, მარა ისიც კარგია, რომ მდებრიო მკითხველი მოკლეთ მაინც გაეცნოს ამ საკითხს.

კარლ მარქსი იყო გასული მეცხრამეტე საუკუნის უდიდებულესი მეცნიერი. მან მთელი თავისი სიცოცხლე, მთელი თავისი განსაცვიფრებული გონებრივი ძალ-ღონე გაყვლეფილი

და დაჩაგრული მუშა ხალხის ყოფა-ცხოვრების მეცნიერულათ შესწავლას და გამოკვლევას მოანდომა. მარქსმა გამოაშკარავა და შეურყვევლათ დაამტკიცა, რომ ქვეყნის აუარებელ სიმდიდრეს ქმნის თავისი ძარღვებით და ოფლით მხოლოთ და მარტო მუშა, რომლის ნაოფლარს ისაკუთრებს ბურჟუა-კაპიტალისტი. მანვე მუშათა ცხოვრების და მათი მოძრაობის ღრმა შესწავლისაგან გამოიყვანა ის უტყუარი დასკვნა, რომ მუშათა კლასი უნდა ეათავისუფლდეს ასეთი მონობისაგან, მარა მუშებს სხვისი იმედი არ ქონდეთ და თვითონ დამოუკიდებლათ უნდა აწარმოვონ თავისი გათავისუფლების საქმე. მარქსმა ცხადათ დაანახნა მუშებს, თუ რა იყო საჭირო მათი გათავისუფლების დასაჩქარებლათ და მოსახლოვებლათ. მან მიუთითა ყველა ქვეყნის მუშებს იმაზე, თუ რა ზარალი მოქონდა მათს დაქსაქსულ და ცალ-ცალკე ბრძოლას მათ მჩაგვრელთა წინააღმდეგ და წინ გადაუშალა მათი შეერთება-შეკავშირების აუცილებელი საჭიროება. **„პროლეტარებო ყველა ქვეყნისა, შეერთდით!“** — მედგრათ შესძახა მან მუშებს და მუშებმაც შეიგნეს ამ სიტყვების დიდი მნიშვნელობა. მარქსმა მეცნიერულათ დაამტკიცა, რომ ქვეყანაზე ჩავგრა-ყვლეფის მოსპობა, თავისუფლების, ძმობა-ერთობის და სამართლიანობის დამყარება შეუძლია თავისი ბრძოლით მხოლოთ და მარტო საერთაშორისო მებრძოლ პროლეტარიატს; მხოლოთ და მარტო პროლეტარიატი არის იმ წითელი დროშის მატარებელი, რომელიც უნდა აფრიალდეს ძველი, დახავსებული წეს-წყობილების ნანგრევებზე „სოციალიზმის“ ზედ წარწერით. **ამნაირათ, მარქსის მოძღვრება მუშათა კლასის ფილოსოფიაა, თითოეული მისი სიტყვა დაჩაგრულთა მალამოა, უფლება-ახდილთა გამოსარჩლებაა.**

კარლ მარქსი ჩამომავლობით ებრაელი (ურია) იყო. ის დაიბადა გერმანიის ქალ. ტრირში 1818 წ. მაისის 5 და გარდაიცვალა ინგლისში ქალ. ლონდონში 1883 წლის 14 მარტს.

მშობლებმა ახალგაზდა მარქსი მისცეს საშვალო სასწავლებელში, რომლის გათავების შემდეგ ის სწავლობდა ბონისა და ბერლინის

უნივერსიტეტში. მამას უნდოდა ის გამოსულიყო ადვოკატათ, რადგან ეს ხელობა შემოსავლიანი იყო, და მარქსიც მამის სურვილის თანახმად უნივერსიტეტში სწავლობდა უფლებათა მეცნიერებას, მარა რადგან მისი საყვარელი საგანი ფილოსოფია იყო, ამ უკანასკნელსაც გულმოდგინეთ სწავლობდა თავისი სურვილით. უნივერსიტეტის დასრულების შემდეგ, დოქტორის ხარისხით, მარქსი ფიქრობს საპროფესოროთ მოემზადოს, პრიატ-დოცენტისადგილი მიიღოს, მარა ჩქარა თავს ანებებს ამ განძახვას. ამ ხანებში ბონის უნივერსიტეტიდან თავისუფალი აზროვნების გულისათვის გააძევეს მარქსის მეგობარი ბრუნო. ბაუერი და მარქსაც, რა თქმა უნდა, აღარ შეეძლო ასეთ რეაქციონურ უნივერსიტეტში დარჩენა.

1842 წ. ის ხდება ოპოზიციონური „რეინის გაზეთის“ რედაქტორათ კიოლნიში, მარა გაზეთი იხურება ცენზურასთან სასტიკი ბრძოლის შემდეგ 1843 წ. ამ ხანებში ის ცოლათ ირთავს თავის ყმაწვილობის მეგობარ ქალს— ევგენიას და გადასახლდება პარიზში, სადაც თავის მეგობარ რუგესთან ერთათ იწყებს „ყოველ წლიურის“ გამოცემას, რომელიც ისევ მალე იკეტება. ამ ხანებში ის ეცნობა პოეტ ჰენესა და ფრ. ენგელსს. მარქსი ამ უკანასკნელს ისე უახლოვდება, რომ ისინი საუკეთესო მეგობრებათ ხდებიან შრომისა და პოლიტიკურ მეცნიერულ მოღვაწეობის ასპარეზზე. მარქსი ენგელსთან ერთათ ილაშქრებს თავისი ყოფილი მეგობარი ბაუერის თხუთმეობის წინააღმდეგ და საშინელ კრიტიკის ქარცეცხლში ატარებს მას. პარიზის პერიოდული გამოცემა „Vorwärts“-ში მედგრათღ მეუბრალეზლათ ებრძვის პრუსიის მთავრობას. ეს უკანასკნელი თავისი გაიძვერაობით ახერხებს პარიზიდან მათ განდევნას. მარქსი ენგელსთან ერთათ 1845 წ. მიემგზავრება ბრიუსელს. აქ ის შევიდა მუშათა კავშირებში და „კომუნისტთა საერთაშორისო საიდუმლო კავშირში“. 1847 წ. წარმოთქვა „სიტყვა ვაჭრობის თავისუფლებაზე;“ ამავე წელს გამოაქვეყნა თავისი შესანიშნავი წიგნი: „ფილოსოფიის სიდატაკე.“

1847 წ. მარქსი და ენგელსი კომუნის-

ტთა კომიტეტის მინდობილებით ადგენენ შესანიშნავ „კომუნისტურ მანფესტს“, რომლის დედა-აზრი შემდეგია: 1) კლასთა ბრძოლა უმთავრესი საფუძველია ისტორიისა. 2) კომუნისტი თვით წარმოების შედეგია; მისი ელემენტები დღესვე აშკარაა. 3) პროლეტარიატის ინტერესები შეურიგებელია ბურჟუაზიის ინტერესებთან; მხოლოდ პროლეტარიატს შეუძლია მოახდინოს საზოგადოებრივი ცვლილება; ის მოახდენს ამას თავის საკუთარი ძალდონით; 4) პროლეტარიატი კაპიტალისტურ წეს-წყობილებას სამართლიანობისა და თანასწორობის ხათრისთვის კი არ მოსპობს, არამედ ამისკენ მიყვავართ ეკონომიურ აუცილებლობასა და საწარმოო საშუალებათა განვითარებას.

ეს მანფესტი დღესაც მუშათა მოძრაობისა და მეცნიერული სოციალიზმის ქვა-კუთხედს შეადგენს. ის გამოქვეყნდა 1848 წ.—თებერვლის პირველ რიცხვებში.

1848 წ. მთელ ევროპას მოედო რევოლიუციის ალი. მარქსი იძულებულია გამოარდეს ბელგიის საზღვრებს. ის მიდის პარიზს, მარა იქ დიდ ხანს არ რჩება, ბრუნდება ისევ გერმანიაში და ხდება განახლებული „რეინის ახალი გაზეთის“ ხელმძღვანელათ. გაზეთი შეუპოვრათ და მედგრათ ებრძვის პრუსიის დახვესებულ მთავრობას, კრიტიკის ქარცეცხლში ატარებს მის გაიძვერაობას. მარქსი ორჯერ მისცეს ამ გაზეთში მოთავსებული წერილებისთვის პასუხის გებაში, მარა ორივეჯერ გამართლა ის ნათეც მსაჯულთა სასამართლომ. გაზეთმა იარსება მოკლე ხანს. გერმანიაში რეაქციის გაძლიერების დროს (1858 წ.) გაზეთი დახურა მთავრობამ.

ევროპაში გაბატონებულმა რეაქციამ მოუსპო მარქს გერმანიასა და საფრანგეთში ცხოვრების საშუალება. ამ დროიდან ის სამუდამოთ სახლდება ლონდონში, სადაც დიდხანს ცხოვრობს სალიტერატურო შრომით. ის ათავსებს თავის სტატიებს ლონდონის „რეინის ახალი გაზეთში“ და „ნიუ-იორკის ტრიბუნაში“, მარა „რეინის ახალი გაზეთი“ მალე წყვეტს თავის მოქმედებას. ევროპაში რევოლიუციის ტალღები ეშვება და ნელდება. მარქსი მთლათ

ეძლევა მეცნიერულ მუშაობას; ის ზის მთელი დღეებით ბრიტანიის დიდ მუზეუმში და მეცადინეობს. 1852 წელს მან გამოსცა თავისი „18 ბრიუშერა ლუი ბანაზარტისა“, რომელშიაც შესანიშნავათ დააფასა 1852 წელს საფრანგეთში მომხდარი ამბები. 1859 წელს გამოდის მისი „ზაფხუთაჲ ეკონომიას კრიტიკა“. 1867 წ. მარქსმა გამოაქვეყნა თავისი ყველაზე დიდმნიშვნელოვანი თხზულება—„კაპიტალის“ I ტომი.

1864 წ-დან ის იღებს ენერგიულ მონაწილეობას „მუშათა სკანდალურის სოციალისტების“ (ინტერნაციონალის), რომლის დაარსებაში მას პირველობა ეკუთვნის და რომელშიაც ის მხურვალე მონაწილეობას იღებდა მის დახურვამდე (1875 წ.). „ინტერნაციონალის“ დახურვის შემდეგ მარქსი აღარ ეწევა აქტიურ აგიტაციას, მარა აქვს მიწერ-მოწერითი დამოკიდებულება მუშათა ორგანიზაციების ყველა ხელმძღვანელებთან და უწევს მათ თეორიულ დახმარებას. მარქსმა შესანიშნავათ შეისწავლა რამდენიმე უცხო ენა, მათ რიცხვში რუსულიც, რომ დამოუკიდებლათ გაცნობოდა ამა თუ იმ ქვეყნის ეკონომიურ კითხვათა წარმოებას.

ის განაგრძობს კაპიტალის II და III ტომის წერას.

კარლ მარქსმა თავის უკვდავ კაპიტალის სამ ტომში ფართოთ და ვრცლათ ახსნა ის, რაც „კომუნისტურ მანაფესტში“ მოკლეთ და სხემატიურათ გამოთქვა.

1871 წ. მარქსი ჟმეებს პარიზის კომუნის სახსოვრათ წიგნს შემდეგი სათაურით: „საშაქადაჲ ომი სოციალისტისა“; ამავე დროს ის დიდი აღტაცებით ეგებება ახალ დასწესებულ გერმანიის სოციალდემოკრატიულ მუშათა ზარტის, უწევს მას უცხოეთიდან ხელმძღვანელობას, უმუშავეებს პროგრამას და სხვა. ის ხშირათ იტყოდა ამხანაგების წრეში: „მე ვაპყობ, თავი მომწონს გერმანიის მუშებით, რადგან იქ იტყობა მუშათა მოძრაობას ნორმალური განვითარების გზით სელა“-ო.

მარქსი, როგორც ემიგრანტი (ვადასახლებული), ლონდონში მატერიალურათ ძლიერ შევიწროებულათ ცხოვრობდა. მას ხშირათ არ ქონდა აუცილებელი სანოვანის საყიდელი ფული. როდესაც მოუკვდა მას თავისი საყვარე-

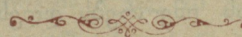
ლი ვაჟი, დასამარხი ფული ერთმა ფრანგმა ემიგრანტმა იკისრა.

1881 წ. გარდაიცვალა მარქსის საყვარელი მეუღლე ევგენია. ამ გარემოებამ მასზე საშინელი გავლენა იქონია, სასიკვდილოთ დაუსერა გული. მოხუცმა მარქსმა დაიწყო მოგზაურობა საფრანგეთს და ალჟირს, მარა ამ მოგზაურობამ მას სარგებლობა ვერ მოუტანა, ვერ შეძლო მისი გულის გამოთვლება. მალე გარდაიცვალა მისი უფროსი ქალიც; ამან სულ ბოლო მოუღო მარქსის ჯანმრთელობას. 1883 წ. ზამთარში ის გახთა ავთ ფილტვების ავთმყოფობით და 14 მარტს გარდაიცვალა.

მარქსის სიკვდილის დღეს ენგელსი წერს: „მეტხზამეტე სუკუნის უდიდებულესმა გონებამ შეწყვიტა აზრგუნება“...

ღიახ, მარქსის გონებამ შეწყვიტა აზრგუნება, მარა თვით მისი აზრი, თვით მისი მოძღვრება უკვდავია. მარქსის მოძღვრება, ეს პროლეტართა პილოსოფია, უკვე მოედვა მთელ ქვეყანას და აშუქებს ყოველ მის კუთხეს. ამ დიდებულმა მოძღვრებამ უკვე შეაკავშირა ყველა ქვეყნის პროლეტართა შეგნებული ნაწილი, ხოლო ვინც შეუკავშირებელი დარჩა, იმათ მედგრათ მოუწოდეს: „პროლეტარებო ყველა ქვეყნისა, შეერთდით“-ო.

მარქსის საფლავი იმყოფება ლონდონის ჩრდილოეთის ნაწილში—პროლეტართა ღარბ სსაფლაოზე.

მუშათა შორის.

ბათოში. 15 ოკტომბერს მოხთა ბათოშის ნოქართა უპარტიო პროფესიონალური კავშირის დელეგატების კრება. კრებაზე ერთი „იჩიეიკიდან“ შემოვიდა შემდეგი წინადადება: რადგან კავშირის წევრები ჩამორჩენილი არიან გონებრივათ და ამასთან დღე და ღამ ნარდის, კარტის და დომინოს თამაშობის მეტს არაფერს აკეთებენ, ამიტომ წინადადებას ვაძლევთ კავშირის გამგეობას დაიქირაოს პროპოგანდისტი, რომელიც იდეურ ხელმძღვანელობას გაუწევს

კავშირის წევრებს და ხელს ააღებებს მათ მანვე ჩვეულებაზეო. დღევანდელ კრებამ იქონია ამაზე მსჯელობა და ხმის უმრავლესობით დაადგინა: რადგან პროპაგანდისტის დაქირავებას ფული უნდა, ხოლო კავშირს თვეში 500—600 მანეთის მეტი შემოსავალი არ აქვს, ამისთვის უარყოფილ იქნას „იაჩიკის“ წინადადება. ამასთან ვღებულობთ სახეში კავშირის იმ სასურველ გონებრივ მდგომარეობას, რის მეოხებით როპაგანდისტის ყოლა საქიროც არაა. ამასთანავე შენიშვნა მიეცეს წინადადების შემომტან „იაჩიკას“ იმ ტყუილის შეთხზვისათვის ვითომ კავშირის წევრები ჩამორჩენილი და განუვითარებელი იყვენ. ამ მხრივ ჩვენი კავშირი სასურველ წერტილამდის არის მისული, მაგრამ ამავე დროს სიმდიდრის მხრივ კი მართლაც და ჩამოკვეთებული არის და ყურადღების მიქცევაც მხოლოდ ამას უნდაო.

ვერცხლის წყალი

სახალხო პოლიტიკური ეკონომია

I

პოლიტიკური ეკონომიის საგანი

ამ გამათავისუფლებელი მოძრაობის დროს ვახეთებში თითქმის ყოველ-დღე შეხვედებით სიტყვას. „პოლიტიკური ეკონომია“. ის ხშირათ, და ძალიან ხშირათაც, ლაპარაკშია გვესმის. ამ სიტყვას იმეორებს დღეს დიდი ზეპატარა, ქალი და კაცი. მარა გადაჭრით შეგვიძლია ვთქვათ, რომ მისი მნიშვნელობა ათში ცხრას არ ესმის, არ გაეგება. და რადგან ეს სიტყვა ყველას ენაზე აკერია, ჩანს, ყველას აინტერესებს ის, ცხადია, უბრალო სიტყვა არ ყოფილა და რაღაც დიდი მნიშვნელობაც ქონებია მას. აქედან ცხადია, რომ მისი შეგნება და ცოდნაც საქირო და სასარგებლო ყოფილა.

რა არის პოლიტიკური ეკონომია, რას შეიცავს ის, რა არის მისი საგანი,—აი ახლა იზადება ეს კითხვები.

პოლიტიკური ეკონომია არის რიგზე და მწყობრათ დალაგებული სწავლა-მოძღვრება ანუ, ერთი სიტყვით რომ ვთქვათ, მეცნიერება,

რომლის გამოკვლევის საგანს შეადგენს ადამიანთა საზოგადოება. ამაირათ, პოლიტიკური ეკონომია იკვლევს და სწავლობს ადამიანთა საზოგადოებას, მარა არა სავსებით, არა ყოველმხრივ. ადამიანთა საზოგადოება ისე რთულია, მასში სხვა-და-სხვა მოვლენა ისე ერთი მეორეზე გადაბმულ-გადახლართული, რომ ყოველივე ამის სავსებით შესწავლა და გამოკვლევა ძალიან ძნელია. და ეს არც შეადგენს ერთი რომელიმე მეცნიერების საგანს, რადგან თითოეულ მეცნიერებას აქვს მიჩენილი თავისი საკუთარი საზღვრები, განსაზღვრული ფარგალი, რომლებსაც ის არ უნდა გადაცდეს. ამიტომ პოლიტიკური ეკონომიაც ეხება ადამიანთა საზოგადოების მხოლოდ ერთ ნაწილს, მხოლოდ ერთ მხარეს. და ეს ნაწილი, ეს მხარე არის ადამიანთა საზოგადოების მეურნეობა.

ზოგიერთი მკითხველისათვის სიტყვა „მეურნეობაც“ გაუგებარია და ამიტომ ავხ.ნათ მაგალითებით. ყოველგვარი სასოფლო სამუშაო, როგორც, მაგალითათ, ხენა-თესვა, საქონლის მოშენება, ბალის გაშენება და აგრეთვე ვაჭრობა, აღებ-მიცემობა და სხვა ამისთანები შეადგენს მეურნეობას.

მეურნეობის წარმოების დროს ადამიანი ებრძვის გარეშე ბუნებას და იმორჩილებს მას თავის სასარგებლოთ. მიგალითათ, ადამიანი ჩეხს, კუთავს ტყეს, რომ საყანე გაიზინოს, მას გამოყავს სარწყავი არხი, რომ გვალვის დროს ნათესი მორწყას, ის აკეთებს გემებს, რომ ზღვა დაიმორჩილოს, გაყავს რკინის გზები, ტელეგრაფი და ტელეფონები, რომ დრო და სივრცე შეამოკლოს ზე ადამიანთა საზოგადოების ასეთი მოქმედება შეადგენს მეურნეობის ერთ ნაწილს, რომელსაც ეწოდება ტეხნიკური მხარე. ამაირათ, მეურნეობის ტეხნიკური მხარე არის ადამიანის გარეშე ბუნებასთან დამოკიდებულების მაჩვენებელი. მეურნეობის ამ ტეხნიკური მხარის სავსებით შესწავლა-გამოკვლევა არ შეადგენს პოლიტიკური ეკონომიის საგანს.

ქვეყანაზე არ მოიპოვება ისეთი ადამიანი, რომ ის თავისთვის მარტო-მარტო და სხვებისაგან დამოუკიდებლათ ცხოვრობდეს. ადამიანი უადამიანოთ ვერ იცხოვრებს, ადამიანს სხვა ადამიანებთან აქვს საქმე. ავხსნათ მაგა-

ლითით. გლეხი მიწას ხნავს, მარა უმეტეს ნაწილათ ეს მიწა მისი საკუთრება როდია, ის ბატონისაჲ, მემამულესნა. გლეხი იძულებულია საქმე დაიჭიროს მემამულესთან, მიცეს მას ღალა, ასე თავისი ნამუშევარის ნახევარი, და დანარჩენი თვითონ წაილოს სახლში. ვთქვათ, ერთ ქცევა საბატონო მიწაზე მან მოიწია 50 ფუთი სიმინდი, საიდანაც მემამულეს უნდა მიცეს 25 ფუთი, ხოლო მეორე ნახევარი მის საკუთრებას შეადგენს. მემამულეს სხვა მიწებიდანაც ასე შემოუვიდა სიმინდი და შეუგროვდა რამდენიმე ათასი ფუთი, გლეხს კი შერჩა ხელში სულ ცოტა. ზ ეს იმ დროს, როცა გლეხი დღესა და ღამეს ასწორებს მუშაობაში, ხოლო მემამულე კი არხეინათ ზის, ან ქორ-მეძებრებით სანადიროთ დადის და დროს ატარებს. გლეხის სხვისგან დამოკიდებულება მარტო მამულითაც არ თავდება, რადგან მან უნდა გადაიხადოს სახელმწიფო, მიწის, კანცელარიის, შკოლისა და ათასგვარი სხვა გადასახადები. რა თქმა უნდა, გლეხის მდგომარეობა შეიცვლებოდა, ის რომ სხვა ქვეყანაში ყოფილიყო, სადაც სხვა გვარი სახელმწიფო წეს-წყობილება, სხვა რეჟიმია. აქედან ცხადია, რომ ადამიანთა საზოგადოების მეურნეობის განვითარებაზე, მისი ნაყოფის განაწილებაზე და თვით ადამიანთა შორის ასეთი თუ ისეთი ურთიერთობის დამყარებაზე გავლენა აქვს სახელმწიფო წეს-წყობილებას, სახელმწიფო რეჟიმს. საზოგადოებრივი ცხოვრება სხვა არის შედარებით უფრო თავისუფალ რესპუბლიკანურ ქვეყნებში და სხვა არის თვითმპყრობელობის კლანკებში მყოფ სახელმწიფოებში.

ჩვენ განვიხილეთ გლეხის მემამულესთან დამოკიდებულება, რაც ნივთიერ ნიადაგზე არის აღმოცენებული, მისი დამოკიდებულება სახელმწიფოსთან და მისი ნაშრომის განაწილება მასა და მემამულეს შორის, მასა და სახელმწიფოს შორის. აი, ყოველივე ამის განხილვა და გამოკვლევა შეადგენს ადამიანთა მეურნეობის ანუ წარმოების მეორე ნაწილს, რომელსაც ეწოდება საზოგადოებრივი მხარე. და აი, წარმოების ამ საზოგადოებრივი მხარის საესებით შესწავლა და გამოკვლევა შეადგენს პოლიტიკური ეკონომიის უმთავრეს საგანს.

აქ საქიროა შეენიშნოთ ისიც, რომ ადამიანის ყველა მოქმედებას პოლიტიკური ეკონომია არ ეხება. ადამიანი თუ მხოლოდ თავისთვის აკეთებს რამეს, მაგალითათ პირს იბანს, ტანზე იცვამს, პურს აცხობს თავისთვის და არა გასაყრდათ—ასეთ მოქმედებას პოლიტიკური ეკონომია არ იკვლევს. პირ-იქით ადამიანი თუ ისეთ რამეს აკეთებს, რაც სხვებისთვისაც საქიროა და სასარგებლოა, მაგალითათ, მეპურე პურს აცხობს გასაყრდათ, მეღვინე ღვინო საყენებს გასაყრდათ და სხვა,—ასეთი მოქმედების განხილვა კი შეადგენს პოლიტიკური ეკონომიის პირდაპირ საგანს.

ყოველივე ზემოთქმულიდან გამოდის, რომ პოლიტიკური ეკონომიის საგანი არის ადამიანთა შორის ნივთიერ ნიადაგზე აღმოცენებული ერთმანეთ შორის დამოკიდებულება, ურთიერთობა და წარმოების ნაყოფის განაწილება.

ჭალარა

„ეკალის“ ფოსტა.

სად. მიხაილოვო—ბაგმანოვს. „ეკალი“ იგზავნებოდა ბ. შარაძის სახელზე, მარა, როგორც გავიგეთ, თქვენ გიკისრიათ ჩვენი აგენტობა. გთხოვთ საჩქაროთ გაგვისწოროთ 1 და 2 №№ ის ანგარიში. გამოგზავნილია ორივე ნომერი 120 ცალი, რის ფასიც შეადგენს 8 მან. 40 კ., ამას მოაკლდება 15 კაპ. გამოსაგზავნი და გვერგება 8 მან. 25 კაპ.

ბათომი—კულაშელს. თქვენი პასუხი პსევდონიმით არ დაიბეჭდება, ნამდვილი გვართ კი—შემოკლებულათ.

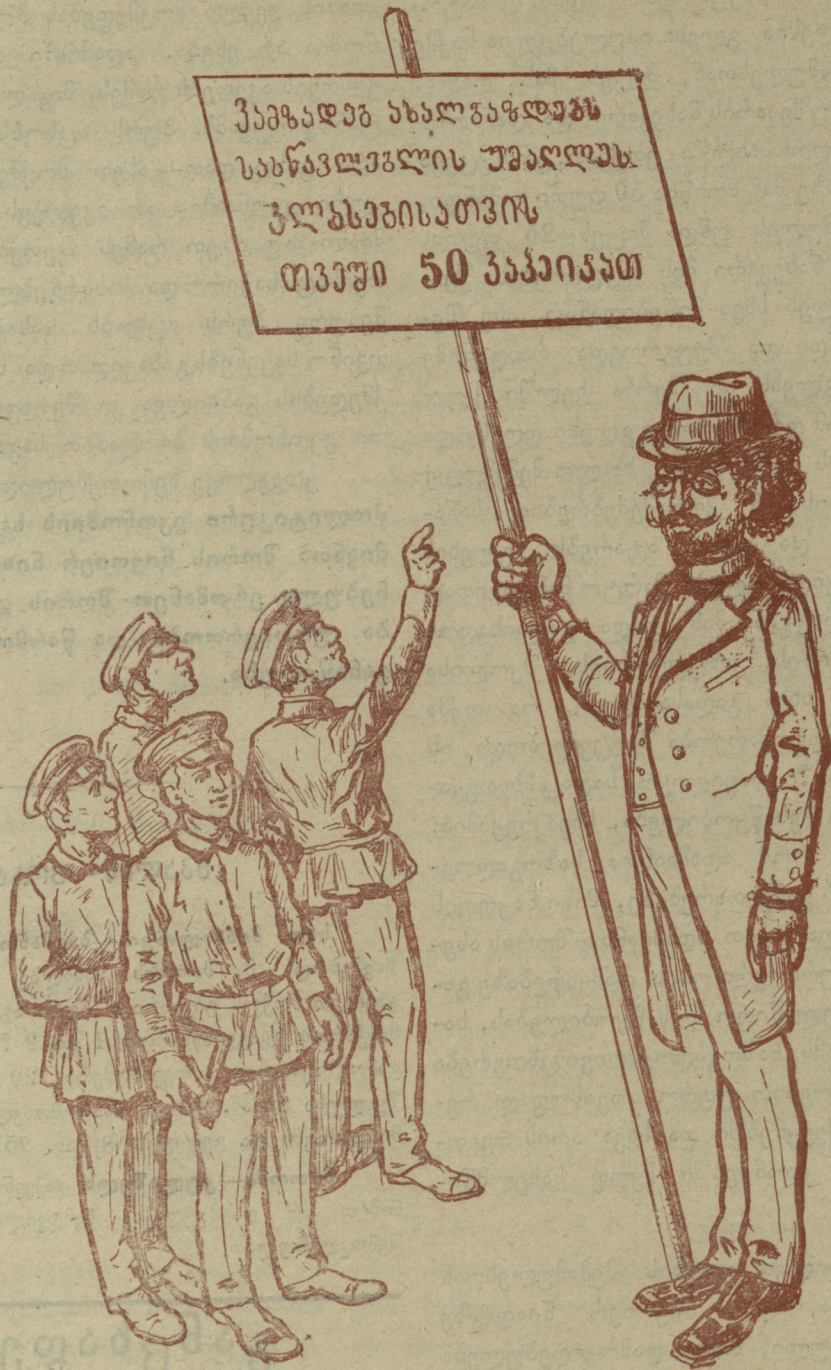
განცხადება

მიიღება ხელის მოწერა იუმორისტულ ჟურნალ

„ეკალ“-ზე

ჟურნალი გამოდის კვირაში ერთხელ

წლიურ ხელის მომწერთათვის ეღირება—5მ.
 თვიურათათვის 40კ.
 ცალკე ნომერი ღირს ყველგან 10კ.
 განცხადება პირველ გვერდზე პეტით ღირს—50კ.
 „ უკანასკნელზე—20კ.

მ. ხახიაძე

ახალგაზრდებს ვამზადებ,
 რადგან გასაჭირია;
 იაფათაც რომ ვიყვან, —
 ცოდნაც აღარ მჭირია...

რექტორ-გამომცემელი პლატონ გაჩეჩილაძე.